

دفتر انتشارات اسلامی
وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

سید احمد خاتمی

مدیریت

از دیدگاه قرآن و حدیث

شابک ۴ - ۴۹۲ - ۴۷۰ - ۹۶۴
ISBN 964 - 470 - 492 - 4

مدیریت از دیدگاه قرآن و حدیث

- مؤلف: حجّة الاسلام والمسلمین سید احمد خاتمی
- موضوع: مدیریت
- قطع: رقعی
- نوبت چاپ: اوّل
- چاپ و نشر: دفتر انتشارات اسلامی
- تعداد مجلّات: یک جلد
- تعداد صفحات: ۱۳۶
- تاریخ انتشار: ۱۳۸۰
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۵۰۰ تومان

دفتر انتشارات اسلامی

وابسته به جامعه مدرّسین حوزه علمیّه قم

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
■ مقدّمه دفتر	۹
■ پیشگفتار	۱۱
■ بخش اوّل: ضرورت مدیریت در قرآن و روایات	۱۳ و ۱۴
☆ ضرورت مدیریت از دیدگاه قرآن	۱۵
☆ ۱- جانشینی هارون برای حضرت موسی علیه السلام	۱۵
☆ ۲- جانشینی علی علیه السلام برای رسول خدا صلی الله علیه و آله	۱۶
☆ ضرورت مدیریت از دیدگاه روایات	۱۸
■ بخش دوّم: ویژگیهای مدیر شایسته از دیدگاه قرآن و حدیث	۲۵
☆ ۱- ایمان به خدا	۲۶
☆ ۲- دلسوزی و عشق به کار	۲۸
☆ ۳- نصیح و خیرخواهی	۲۹
☆ ۴- امانتداری	۳۱
☆ ۵- لیاقت و شایستگی	۳۳
■ بخش سوّم: شیوههای مدیریت از دیدگاه قرآن و حدیث	۳۵

- ۱- سعه صدر ۳۶
- ۲- قاطعیت و رفق ۴۱
- ۳- نظارت بر مجموعه تحت مدیریت ۴۸
- ۴- پیگیری گزارشها ۵۳
- ۵- تغافل پسندیده ۵۶
- ☆ معنای تغافل ۵۷
- ☆ تغافل در مدیریت ۵۹
- ۶- انتخاب همکاران صالح ۶۲
- ☆ دقت در انتخاب همکاران ۶۳
- ☆ همکاران صالح ۶۵
- ☆ پرهیز از همکاران ناصالح ۶۵
- ☆ مسئولیت سنگین ریاست دفتر ۶۶
- ☆ شیوه رفتار با همکاران ۶۷
- ۷- قانونمداری ۷۱
- ☆ پرهیز از واسطه‌گری منفی (پارتی بازی) ۷۲
- ☆ تفاوت واسطه‌گری منفی و مثبت ۷۳
- ۸- برخورد قاطع با رشوه و پول سالاری ۷۸
- ☆ پول‌مداری آفتی بزرگ ۷۹
- ☆ پول‌مداری و رشوه، عامل سقوط ۸۰
- الف - حرمت رشوه دادن ۸۱
- ب - پوششهای رشوه ۸۱

- ب - پوششهای رشوه ۸۱
- ۹- تشویق و تنبیه ۸۵
- ☆ ده نکته پیرامون تشویق و تنبیه ۹۱
- ۱۰- مشورت و رایزنی ۹۴
- ☆ حوزه مشورتی ۹۵
- ☆ فواید مشورت در عرصه مدیریت ۹۷
- ☆ مشورت با افراد صالح ۹۹
- ☆ پرهیز کردن از مشاورت با اشخاص فرومایه ۱۰۱
- ☆ ویژگیهای مثبت مشاور ۱۰۲
- ☆ نکاتی چند پیرامون مشورت ۱۰۳
- ۱۱- اقدام به موقع ۱۰۷
- ☆ پرهیز از شتاب نابجا ۱۰۸
- ☆ شتاب بجا ۱۱۰
- ☆ تأخیر و فوت فرصتها ۱۱۳
- ☆ نه تعجیل نه تأخیر، اقدام به موقع ۱۱۵
- ۱۲- مبارزه با فرهنگ تملق ۱۱۷
- ☆ ستایش بجا و به اندازه ۱۱۸
- ☆ قرآن و نکوهش تملق ۱۱۹
- ☆ برخورد با متملقان ۱۲۰
- ☆ توضیح جمله: «لَسْتُ فِي نَفْسِي بِفَوْقِ أَنْ أُخْطِئَ» ۱۲۲

- ✽ انتقاد پذیری ۱۳۰
- ✽ انتقاد سازنده و ویرانگر ۱۳۲
- ✽ ویژگیهای انتقاد سازنده ۱۳۲
- ✽ انتقاد آئینه وار ۱۳۳
- منابع و مأخذ ۱۳۵

مقدمه دفتر

بی شک مسأله مدیریت و شایسته مدیریت از مسائل مهمی است که بر هیچ انسان خردمندی پوشیده نیست.

از این رو اگر نظام بشری پا از دایره شایسته مدیریت بیرون گذارد، هرج و مرج همه جا را فرا گرفته، ستمکاری، نا امنی و ناهنجاری جامعه را در بر می گیرد.

مسلم است، هر جامعه‌ای با توجه به مبانی شناختی خویش چارچوب ویژه‌ای برای مدیریت و مدیر شایسته در نظر می گیرد و به آن جامعه عمل می پوشاند.

جامعه اسلامی که مبانی شناختش احکام مقدس اسلام می باشد شالوده‌ای مستحکم و اصول زیر بنائی و دقیق در این باب به بشر ارائه نموده که اگر آن را درست پیاده کند و به کار بندد، از جامعه‌ای سالم، پویا و هدف دار برخوردار می گردد و سعادت دنیا و آخرت را بدست می آورد.

کتاب حاضر، نوشته‌ای در همین زمینه است که مؤلف محترم آن برخی از مباحث مدیریت را به رشته تحریر در آورده و کوشش نموده در حد امکان، مباحث مورد نیاز مدیران جامعه را بررسی نموده و آن را

عرضه نماید. این دفتر، پس از بررسی، ویرایش و اصلاحاتی چند، آن را چاپ و در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهد و جز رضای خداوند متعال، هدفی ندارد.

در خاتمه، از خوانندگان محترم می‌خواهیم چنانچه انتقاد یا پیشنهادی دارند به آدرس قم: دفتر انتشارات اسلامی، وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم - بخش تحقیق و بررسی کتابهای فارسی - صندوق پستی ۷۴۹ ارسال فرمایند. با تشکر فراوان

دفتر انتشارات اسلامی

وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

پیشگفتار

نوشتاری که پیش روی شماست، سیری در برخی مباحث مدیریت با الهام از قرآن، نهج البلاغه و احادیث معصومین علیهم‌السلام می‌باشد. این مباحث، فشرده دروسی است که در ماه رمضان ۱۴۲۰ ه. ق. برابر با ۱۳۷۸ ه. ش. در جمع مسئولان نیروی زمینی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ایراد شده است.

در این مباحث، تلاش بر این بوده است که مباحث مورد نیاز و مبتلا به مدیران محترم مورد بحث قرار گیرد. بر این اساس، عمده مباحث پیرامون ویژگیهای مدیر شایسته و شیوه‌های مدیریت است.

مستند اصلی مباحث، قرآن کریم، و سیرت و سنت معصومین علیهم‌السلام بوده و روش بحث، گزیده‌گویی و اختصار می‌باشد.

این نکته نیز گفتنی است که در این کتاب تنها سیری در مباحث مدیریت مطرح است بنابراین، نه در پی طرح همه مباحث بوده‌ایم و نه در

پی ورود در مباحث علمی و فنی مدیریت.
امید است که این مجموعه مورد استفاده مدیران محترم نظام قرار
گیرد. و گاهی هر چند اندک در راستای تحقق مدیریت اسلامی باشد.

سید احمد خاتمی

۱۳۸۰/۳/۱۶

د - آینه، زمانی می‌تواند نشان دهنده عیوب باشد که خود کثیف و آلوده نباشد، در انتقاد سازنده، مؤمن باید بکوشد که خود از آن عیوب، عاری باشد تا انتقادش مؤثر واقع شود چرا که تبلیغ عملی، بُردی وسیع‌تر از تبلیغ زبانی دارد.

ه - آینه، عیب را در خود نگه نمی‌دارد، هر چه هست نشان می‌دهد، مؤمن نیز هرگز عیب دیگران را در حافظه خود نگه نمی‌دارد تا روزی علیه او افشاگری کرده و آبرویش را ببرد؛ زیرا این بدترین و پست‌ترین خُلق اجتماعی از دیدگاه امامان است.

***

آنچه محضر شما تقدیم شد، فشرده‌ای از مباحث «مدیریت در قرآن و روایات» بود. به امید آنکه برای مدیران حال و آینده جامعه اسلامی مفید باشد.

پایان

منابع و مأخذ

نام مؤلف	نام کتاب
	* قرآن کریم
شیخ طوسی	* الأمالی
جورج جرداق	* الإمام علیّ صوت العدالة الإنسانية
علامه محمد باقر مجلسی	* بحار الانوار
	* پیام انقلاب، شماره ۱۱۳.
ابن شعبه بحرانی	* تحف العقول
تستری	* تفسیر
احمد مصطفی المراغی	* تفسیر المراغی
	* تفسیر نمونه، جمعی از دانشمندان زیر نظر آیت الله ناصر مکارم شیرازی
قرطبی	* الجامع لأحكام القرآن
حکیمی	* الحیة
شیخ صدوق	* الخصال
محمد ابن الشیخ جمال الدین مکی (شهید اول)	* الدرّة الباهرة
مرکز تحقیقات اسلامی سپاه	* درّهای استوار
حاج شیخ عباس قمی	* سفینه البحار
ابن ماجه قزوینی	* سنن ابن ماجه

* شرح غرر الحکم	محقق جمال الدین محمد خوانساری
* صحیح مسلم	مسلم نیشابوری
* صحیفه نور	مجموعه سخنان امام خمینی رحمته الله
* غرر الحکم	عالم جلیل عبدالواحد بن محمد تمیمی آمدی
* قرب الاسناد	حمیری
* الکافی	ثقة الإسلام محمد بن یعقوب الكلینی
* کنز العمال	متقی هندی
* مثنوی معنوی	جلال الدین محمد بلخی
* مجمع البیان	أبو علی فضل بن حسن الطبرسی
* مجمع الزوائد	حافظ نورالدین علی بن ابی بکر هيثمی
* المحاسن	أبو جعفر احمد بن محمد البرقی
* المحجة البيضاء	مولی محسن الکاشانی
* مستدرک الوسائل	حاج میرزا حسین النوری
* مصباح الشریعة	عبد الرزاق گیلانی
* معانی الأخبار	شیخ صدوق
* مکارم الاخلاق	حسن بن فضل الطبرسی
* میزان الحکمة (چاپ جدید)	محمدی ری شهری
* نظام الحکم والإدارة فی الإسلام	محمد مهدی شمس الدین
* نگرشی بر مدیریت اسلامی	سید رضا تقوی
* نوادر الراوندی	السید فضل الله الراوندی
* نور الثقلین	الشیخ عبد علی بن جمعة العروسی الحویزی
* نهج البلاغه (صبحی صالح)	سید رضی
* وسائل الشیعه	الشیخ محمد بن الحسن الحر العاملی

MANAGEMENT

IN VIEW OF QURAN & HADITH

لما یلکى های فروش:

قم/بلوار امین/روبروی راهنمایی و رانندگی
تلفن: ۴۹۳۳۲۱۹-۴۹۳۳۲۱۹-۴۹۳۱۸۵۴

قم/خ ارم/مقابل مسجد محمدیه/جنب بانک صادرات
تلفن: ۷۷۴۴۳۲۹

قم/چهارراه شهدا/اول خیابان معلم
تلفن: ۷۷۴۱۲۷۳

تهران/خیابان فردوسی/تیش گوشک
تلفن: ۶۷۱۶۸۴۰

تهران/خیابان انقلاب/تیش وصال
تلفن: ۶۴۹۲۲۵۹-۶۴۹۳۴۸۷

مشهد مقدس/چهارراه شهدا/فاز دوم بازار مرکزی
تلفن: ۲۲۱۹۵۴۵-۲۲۱۹۵۴۴

قم/مسجد مقدس جمکران/بازار پانزده شعبان
تلفن: ۰۲۵۲۳۲۵-۳۷۳۶